

胡志明汉文诗集

《狱中日记》赏析

「越」黎春德 著 / 梁远 祝仰修 译

獄中日記

29.8.1932

10.9.1933

身傳在獄中
精神在獄外
敬成大事業
精神更要大

胡志明汉文诗集
《狱中日记》赏析

「越」黎春德 著 / 梁远 祝仰修 译

中国出版集团

世界图书出版公司

图书在版编目(CIP)数据

胡志明汉文诗集《狱中日记》赏析 / (越)黎春德著;
梁远, 祝仰修译. —广州: 世界图书出版广东有限公司,
2015.4

ISBN 978-7-5100-9527-6

I. ①胡… II. ①黎… ②梁… ③祝… III. ①胡志明
(1890~1969)—汉诗—诗词评论 IV. ①I333.072

中国版本图书馆CIP数据核字(2015)第057749号

胡志明汉文诗集《狱中日记》赏析

策划编辑: 刘正武

责任编辑: 魏志华 熊长林

出版发行: 世界图书出版广东有限公司

(广州市海珠区新港西路大江冲25号 邮编: 510300)

电 话: (020) 84451969 84453623 84184026 84459579

http: //www.gdst.com.cn E-mail: pub@gdst.com.cn

经 销: 各地新华书店

印 刷: 广州市怡升印刷有限公司

版 次: 2015年4月第1版

印 次: 2015年4月第1次印刷

开 本: 787mm × 1 092mm 1/16

字 数: 320千

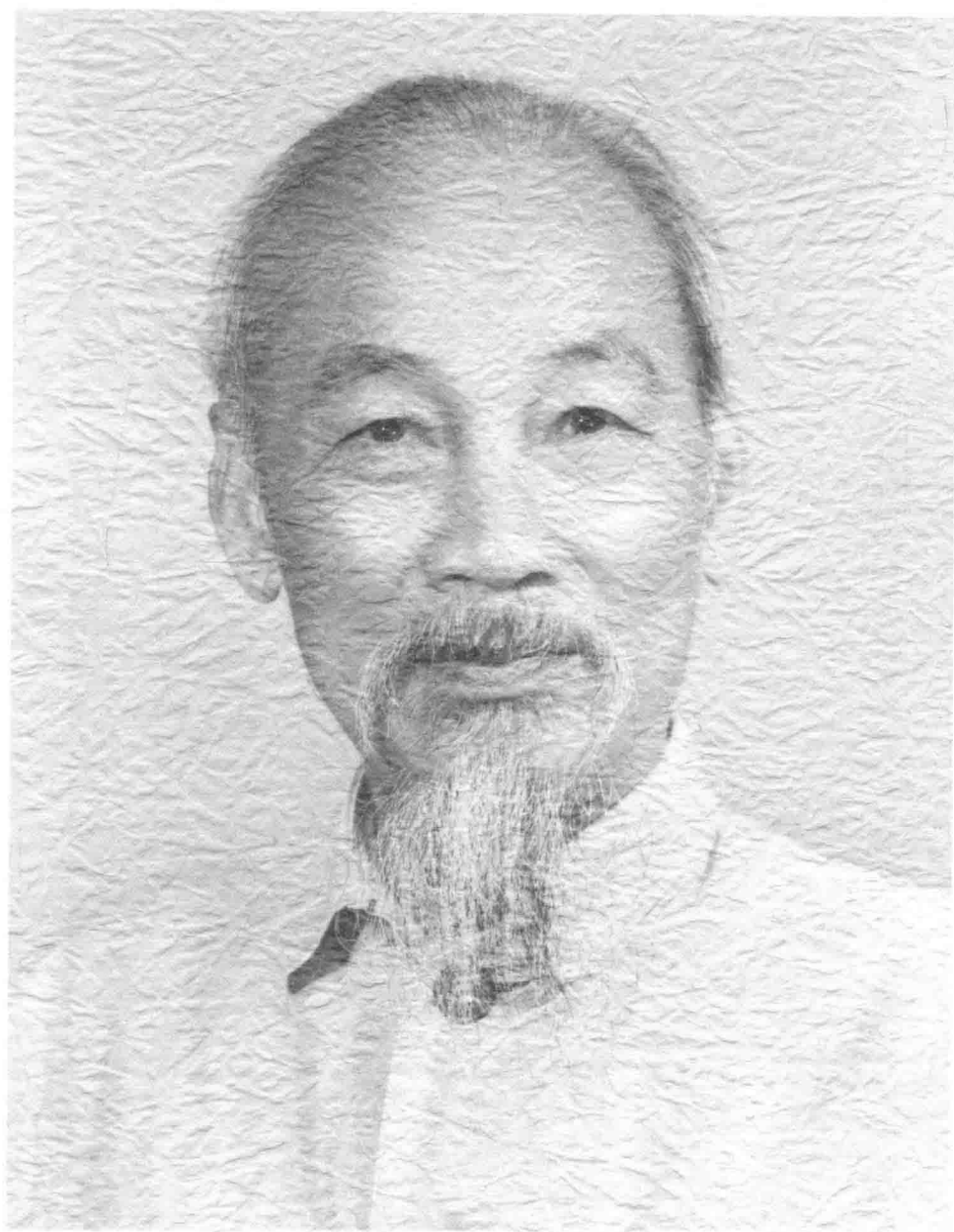
印 张: 16 插 页: 2

ISBN 978-7-5100-9527-6/I · 0346

定 价: 48.00元

版权所有 侵权必究

咨询、投稿: 020-84460251 gzlzw@126.com

胡志明像

115

限制

沒有自由真痛苦，出恭也被人制裁。
開籠之時肚不痛，肚痛之時籠不開！

116

楊濤病重

無端平地起波瀾，送你楊濤入坐牢。
城火池臭堪浩嘆，而今你又咳成痰。

117

不眠夜

茫茫長夜不能眠，永做囚詩百幾篇。
做了一篇常擱筆，從籠門望自由天。

《獄中日記》手稿

序 一

《狱中日记》是胡志明主席众多鸿篇叙事作品中的一部不朽诗篇，具有极大的价值和深远的影响。初次阅读便有一种站在滚滚江河边的感觉，多次阅读则仿佛置身于浩瀚的大海之中。一字一句都饱含了胡志明的情感，引领着读者去感受其人格的魅力和思想灵魂的深度。合上书页，一个伟人的世界赫然展现在我们眼前。读者的阅读和感悟，会使这部作品的意义和美感更添丰富。

在学习和研究胡志明汉文诗作的道路上，我们有幸有一位同行者和知音，他就是文学研究和评论家黎春德。为了赏析胡志明《狱中日记》中的全部133首诗及卷首的《题词》，他发挥了自己的聪明才智，忘我地工作，费尽了心血。为了做好这项工作，他运用了自己的全部生活和文化知识以及自己的全部灵感，边研读边对照，边思考边判断。也就是说，他运用了一位评论家的所有才华和热忱，来彰显《狱中日记》的每一个美学和人文层面。不仅如此，他还抽出很多时间，多次到胡志明当年曾经被关押过的监狱，沿着老人饱受虐待的押解路线，进行田野调查。他读懂了诗中每一个字的灵魂，感受到了山水草木的一言一语，甚至是路上每一粒卵石的气息。他从生活中获得了许多感悟。黎春德的赏析，不再是逐字逐句地斟酌和评析，而是走进胡志明的内心世界去生活、去感悟。因此，他的许多评论都能直指胡志明诗作中最核心、最具神韵及最细微的问题。他能准确地把握我们感觉模糊之处，并且竭尽所能来帮助我们读懂字中之意，听出言外之音。正因为如此，这部专著才激情飞扬，语言生动，细致全面，感人至深。

赏析胡志明汉文诗的困难之处，同时也是黎春德的另一个成功之处，便是他不仅仅通过译著来理解《狱中日记》，还从汉文原诗中解读《狱中日记》。他利用自己丰富的汉学功底，通晓越中两国历史和文学的优势，来展现出《狱中日记》的深刻内涵和独特美感。很多时候，他为了阐明一首诗，要引注诸多历史和文学知识，同时又运用对比、归纳和联想的手法来使评析更加光彩照人。黎春德做到了人们一直期盼一个

评论家所能做到的，就是将作品置于一个自由开阔的空间，近观而博说，言其外而表其里。

自《狱中日记》首次翻译出版（1960年）至今已经半个多世纪了。这期间，已经有不知多少国内外名人研读和赏析过胡志明诗作，他们都为《狱中日记》增添了不少色彩。黎春德的这部专著就是其中最新的成果。那么，它能给读者带来什么新意呢？这是个难题。但黎春德用其独特的优势回答了这个问题，他把这部诗集中的全部诗篇置于其原来所处的具体的历史空间和环境，身临其境地感受胡志明当时的心境，启示多于论述，努力使评论带有含蓄、概括的性质，避免牵强附会，尊重读者的自然感受和热情。

上述成功之处使黎春德成了致力于彰显胡志明诗作划时代价值的专家学者中贡献最大的领军人物之一。他把这种价值推介给国内外读者，无愧于越南共产党中央书记处和越南作家协会授予他的诸多荣誉。

梁远和祝仰修两位教授怀着兄弟般的情谊和认真负责的工作态度，把胡志明主席的《狱中日记》和文学研究与评论家黎春德用科学态度精心撰写的赏析专著介绍给伟大的唐诗之国的读者朋友，对此我非常感动并表示真诚感谢。

友请

（友请，诗人，越南文化艺术协会联合主席，越南作家协会主席）

TỰA

Nhà thơ Hữu Thịnh

Chủ tịch Hội liên hiệp văn học nghệ thuật Việt Nam,

Chủ tịch Hội nhà văn Việt Nam.

Nhật ký trong tù là một tập thơ bất hủ, một trong những tác phẩm đại tự sự của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Giá trị thật to lớn. Ảnh hưởng rất sâu rộng. Đọc một lần như đứng trước

dòng sông. Đọc nhiều lần như được sống giữa biển lớn. Mỗi câu chữ dẫn dắt người đọc tiếp cận chiều cao nhân cách văn hóa, chiều sâu tư tưởng, thấm đẫm tình cảm của tác giả. Gấp sách lại, trước mắt ta hiện lên thế giới của một vĩ nhân. Cứ như thế và bằng cách đó, mỗi người đọc lại góp phần làm phong phú hóa ý nghĩa và vẻ đẹp của tác phẩm.

Trên hành trình đến với thơ Bác Hồ, chúng ta may mắn có một người bạn đồng hành, tri kỷ là nhà lý luận phê bình, nghiên cứu Lê Xuân Đức. Anh đã giành biết bao công sức, tài năng và niềm say mê để thẩm bình toàn bộ 133 bài thơ và bài Đề từ của Bác trong Nhật ký trong tù. Để làm việc đó, anh đã huy động toàn bộ vốn sống, vốn văn hóa, những linh cảm, trực giác, vừa tiếp nhận, vừa soi chiếu, vừa tin tưởng, phán đoán, nghĩa là toàn bộ kỹ năng và nhiệt huyết của một nhà phê bình để làm nổi bật những tầng vĩa mỹ học và nhân văn của Nhật ký trong tù. Thế chưa đủ. Anh còn giành rất nhiều thời gian thực hành các chuyến đi điền dã, lần theo dấu vết các nhà tù và con đường giải đi giải lại đầy nhọc hình mà Bác đã trải qua. Anh đã cảm được hồn của chữ, tiếng của cỏ cây, sông núi, cho đến hơi thở của từng viên sỏi lát trên đường. Anh đã được cuộc sống mách bảo nhiều điều. Với Lê Xuân Đức việc thẩm bình không còn là việc cân chữ, cân câu mà là sống, là cảm, là hóa thân vào thế giới nội tâm của tác giả. Vì thế nhiều bài viết của anh đã nhanh chóng tiếp cận đến những vấn đề cốt lõi nhất, thần thái nhất và vi diệu nhất của thơ Bác. Anh gọi đúng tên những gì ta mới mơ hồ cảm thấy, và anh huy động toàn bộ năng lực để giúp chúng ta đọc được chữ ở chữ, nghe thấy lời ở ngoài lời. Những trang thẩm bình của anh vì thế đầy cảm hứng, sinh động, phức hợp và xúc động người đọc.

Cái khó và cũng là một phương diện thành công khác của Lê Xuân Đức là anh không chỉ tiếp cận Nhật ký trong tù từ các văn bản dịch, mà, anh cảm nhận từ trong nguyên bản chữ Hán. Nhờ có vốn Hán học phong phú, lại am hiểu lịch sử và văn học Việt Nam, lịch sử và văn học Trung Hoa đến độ sâu sắc, nên anh đã vận dụng lợi thế này để làm nổi bật ý tứ sâu xa và vẻ đẹp độc đáo trong Nhật ký trong tù. Nhiều lúc, để làm rõ một tứ thơ, anh đã phải viện dẫn rất nhiều tri thức lịch sử và văn chương, đồng thời thực hiện hàng loạt thao tác so sánh, quy nạp, liên tưởng làm cho sự kiến giải của anh trở nên lung linh, nhiều sắc độ. Anh đã làm được cái mà người ta hằng mong đợi ở một nhà phê bình là đặt văn bản trong một hệ thống mở, nói xa mà thấy gần, gọi ngoài mà thấu tới bên trong.

Hơn nữa, từ khi Nhật ký trong tù được dịch và xuất bản lần đầu (1960) đến nay đã hơn nửa thế kỷ. Đã có bao nhiêu bậc danh nhân trong và ngoài nước đã thẩm bình thơ Bác. Và họ đã đem đến rất nhiều đặc sắc. Đến lượt anh, anh sẽ đem đến cho bạn đọc cái gì mới đây?

Đó là một câu hỏi khó. Lê Xuân Đức đã trả lời câu hỏi này bằng cách biết vận dụng lợi thế riêng, trả lại toàn bộ văn bản thơ về với không gian và hoàn cảnh lịch sử cụ thể của nó, cảm thấu tâm thế của tác giả, gợi nhiều hơn nói, phần đầu để văn bản một bài phê bình mang được tính chất hàm xúc, khái quát, tránh áp đặt, tôn trọng sự cảm nhận tự nhiên và nồng ấm của người đọc.

Với tất cả những thành công đó, Lê Xuân Đức trở thành một trong những chuyên gia hàng đầu có nhiều đóng góp công sức và tài năng nhất làm nổi bật giá trị vượt thời gian của thơ Hồ Chí Minh, và đưa các giá trị đó đến với người đọc trong và ngoài nước, xứng đáng với nhiều giải thưởng của Ban Bí thư Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam, Hội Nhà văn Việt Nam giành cho anh.

Tôi rất xúc động và chân thành cảm ơn lòng nhiệt huyết đầy tình hữu nghị anh em và tinh thần làm việc khoa học của hai giáo sư Lương Viễn và Chúc Ngưỡng Tu đã đóng góp to lớn đưa tác phẩm của Chủ tịch Hồ Chí Minh và công trình thẩm bình công phu, khoa học của nhà lý luận phê bình, nghiên cứu Lê Xuân Đức đến với bạn đọc của xứ sở Đường thi vĩ đại.

序 二

广西民族大学外国语学院梁远教授将他和南京国际关系学院祝仰修教授合译的越南作家黎春德所著《胡志明汉文诗集〈狱中日记〉赏析》电子稿发给了我，希望我为这本即将在中国和越南同时出版的书写篇序言。梁教授言辞恳切，使我欲推不能。

在电脑上浏览了全部书稿，我内心充满欣喜与感动。之所以欣喜，是因为，自越南文学研究院于1960年首次整理翻译出版胡志明100首《狱中日记》诗，1990年整理翻译出版胡志明全部133首《狱中日记》诗，已经过去了几十年。我们终于看到有一部对胡志明《狱中日记》全部诗作逐首进行研究、评论、鉴赏的著作问世。这无论对越南读者还是对中国读者来说，都是一个喜讯。之所以感动，是据我所知，黎春德先生自1973年起即潜心研究胡志明的汉文诗，几十年来，未曾松懈，期间多有论著发表。这次他运用自己多年的学术积累和全部的生活经验，对胡志明130多首狱中诗作了整体性的深入、透彻的研究，推出了这部洋洋洒洒的专著。其不倦的钻研精神，执着的学术追求，向着更高目标不断前进的勇气，着实令人敬佩与感动。

胡志明是越南人民的伟大领袖，中国人民的亲密朋友。曾获联合国教科文组织授予的“民族解放英雄和文化名人”称号。胡志明有很多原创性的诗歌作品传世，其中有越文诗，也有汉文诗。胡志明会写汉文诗，缘于他家庭的汉学背景，他个人在少年时期受过的汉学教育，以及他长期在中国进行革命活动对中国文化的感知。胡志明所写并得以流传下来的汉文诗不完全统计约有170多首。其中包括《狱中日记》诗集和其他分散创作的汉文诗。胡志明的《狱中日记》作于1942年8月至1943年9月他在中国广西被国民党当局辗转关押期间。他的这些在形式上大体可以分为五绝、七绝、七律和杂体的诗作，其实并不严格遵守中国格律诗的创作规律。这种对古典诗加以改良中表现出的平民化与大众化，正是胡志明汉文诗的一大特色。在灵活随意的形式之下，蕴含的是其思想内容的博大精深。无产阶级革命家的革命胆识、革命情操，在困难和挫折面前始终保持的坚定信念，对祖国、对同胞、对战友以及对中国人民

的炽烈情感，看待世间一切事物的辩证的科学的方法论，在胡志明狱中诗都有非常鲜明的体现。在艺术表现手法上，胡志明《狱中日记》诗在对中国古典诗词韵律、中国成语、历史典故、文言词语、方言词语、“拆字”成诗方法等的运用方面，都非常巧妙得体，娴熟高超，充分反映了胡志明驾驭汉文的非凡能力。黎春德先生凭借着多年的研究和积累，对胡志明130多首狱中诗从写作背景、思想内容到艺术手法，都逐首进行了认真的分析，发表了许多中肯的评论。对隐藏于诗句深处的某些少为人知的弦外之音和言外之意，也常有精彩的阐发。书中既能博采众长，又有作者自己的独立见解。对某些比较难懂的诗句，以及诗中使用的各种隐喻手法背后的真实含义，作者有时会直接借用越南一些知名学者的中肯评论，有时又会在引用别人的评论意见时有所保留，而更多地是提出自己独到的见解。无论是何种处理方式，都使读者从中得到教益。这些都表明，作者写这本书确实是下了功夫的。自胡志明《狱中日记》整理出版以来，已有不少论者曾对其中的好些诗篇发表过评述文章，而像这样全方位整体性地探讨和赏析胡志明狱中诗的，当首推这本专著。如果说，胡志明的《狱中日记》诗抄是对越南和东方文学宝库的巨大贡献，那么，黎春德先生的这部著作，则为越南、中国和世界各国的读者提供了一把进入这个宝库的钥匙。

关于胡志明用汉文创作的《狱中日记》诗集和他写下的其他汉文诗，此前在中国也曾出版过、介绍过。早在1960年5月，当越南首次整理翻译胡志明的狱中诗并推出100首的《狱中日记》诗集的时候，中国的人民文学出版社就曾同时推出这本诗集的中文版，书名为《狱中日记诗抄》。1990年5月，越南文学院整理翻译出版了胡志明所写全部133首的《狱中日记》诗集。两年后，笔者曾将该诗集中文版加以注释，由广西教育出版社于1992年10月出版，书名为《胡志明狱中诗注释》。2003年9月，正值胡志明完成《狱中日记》写作60周年，笔者又曾将胡志明“狱中日记”诗和其他汉文诗合共169首加以注释，并约请广西书法家协会的数十名书法家书写胡志明部分汉文诗的书法作品，汇编成《胡志明汉文诗抄·注释·书法》一书，由广西师范大学出版社出版。当年笔者在编注后两本书的时候，只是想通过自己的某些注释文字，为读者学习、理解胡志明的汉文诗提供一点帮助，仅此而已。此次由梁远、祝仰修教授共同翻译的越南作家黎春德先生的著作，则不是简单地对诗篇作出注释，而是对胡志明所作130多首《狱中日记》诗进行系统、全面的分析、评论和鉴赏，因而是一项重大的研究成果，可以说是研究胡志明《狱中日记》诗集的鸿篇巨制。它给读者提供的帮助将是很大的。相信这本书的出版一定会受到广大读者的欢迎。作为多年以来一直研究胡志明与中国关系，钟爱胡志明汉文诗的学者，我要对黎春德先生这部书的中译本在中国出版表示祝贺和感谢。同时，我也要感谢这本书的翻译者梁远和祝仰修二位教

授。谢谢他们为中国读者提供了这部全面鉴赏胡志明《狱中日记》的翻译作品。翻译诗歌及其评论文字不是一件容易的事，或者说是一件苦差事，特别是对像《胡志明汉文诗集〈狱中日记〉赏析》这样的著作的翻译。然而通过他们艰苦的劳动，这部有价值的书终于展现在了中国读者的面前。

中国、越南，山水相连。中越友谊，源远流长。中越关系正常化以来，两国领导人在许多场合一再共同指出，中越友谊是毛泽东主席、胡志明主席等两国老一辈领导人亲手缔造和亲自培育的，是两国人民共同的宝贵财富。要在两国人民特别是年轻一代中进行中越友谊的传统教育，使中越友谊代代相传。学习胡志明主席的汉文诗集《狱中日记》，学习胡志明主席的其他汉文诗，就是进行中越友谊传统教育的一种形式。值此《胡志明汉文诗集〈狱中日记〉赏析》一书中译本在中国出版之际，希望有更多的中国读者特别是年轻一代的读者，能够抽空读一读胡志明主席在中国用汉文写下的《狱中日记》诗集，抽空读一读这本《胡志明汉文诗集〈狱中日记〉赏析》，从而了解胡志明其人其诗，并通过胡志明的诗去了解中国革命与越南革命的密切关系，了解中国文化与越南文化的相近与相通的关系，了解胡志明主席对中国人民的深厚感情，为传承和发展中越友谊尽自己的一份努力。

黄 铮

（黄铮，教授，中国广西社会科学院原副院长，广西历史学会会长，广西文史研究馆馆员）

前言

1960年，越南文学研究所首次翻译出版了《狱中日记》，收入并用越南文翻译胡志明主席的汉文诗113首。1990年，为纪念胡主席诞辰100周年，文学研究所再次出版《狱中日记》，共收入135首汉文诗，其中把《卷头》和《新出狱，学登山》列为卷首。1991年，越南社会科学出版社按照原诗顺序出版了133首的《狱中日记》。

《狱中日记》手稿写在一个9.5cm×12.5cm的树皮纸笔记本里，该笔记本现存越南革命博物馆，文物编号为BTCM6689-G9。

《狱中日记》是一部用诗歌形式写成的日记。作品的由来是，1942年8月下旬，胡志明以国际反法西斯同盟之越南独立同盟会领导人身份，从越北根据地出发，到重庆会见中国要人，8月29日途经广西德保县足荣乡时被中国国民党当局逮捕，后被押来解去，历经30所监狱，在被关押了377天后，于1943年9月10日获得释放。

这段时间内，在那“脚镣手铐加身的十四个月”（素友诗句）中，不算独立存在而未加编号的《题词》，胡志明写下了133首诗、2700字的日记，其中125首为四绝（在中国古典诗词中，绝句是其中一种体裁，每首为四句。通常有五言、七言两种，即每句五个字或七个字，亦简称为“五绝”或“七绝”。从行文意思看，该处应是“七绝”。胡志明狱中诗绝大多数也属“七绝”，即每首四句，每句七字。——译者注），8首为其他形式，包括4首五言诗，2首七言八句，1首四绝连环，1首只有标题——序号为100的《柳州狱》。

《狱中日记》的问世成了一种特殊的文学现象，至今该书已再版多次，并在一些国家翻译出版。国内外学者以不同方式从多角度对其进行研究、分析和探讨的成果层出不穷，但都有一个共同的目的，就是了解和研究胡主席诗作的高超技巧、美好意境和独特风格，肯定《狱中日记》对越南诗歌宝库的巨大贡献，总结有益于现实生活的经验；有一个共同的认识，就是这部诗集是一部与日月共存的不朽作品。

在对《狱中日记》所收诗作的评论和分析方面，据我们统计，在中央和地方的报刊书籍当中评论到的诗有39首，另外还有几首在有关《狱中日记》或胡志明主席的其

他诗作的研究课题或论文、文章中有所引用。

在1973至2013之间的整整40年中，我们满怀对胡主席诗作的无比热爱，潜心研究、评论和鉴赏，完成了《狱中日记》中全部133首诗的赏析工作。

评论胡志明主席的诗，既容易又困难。容易是因为它通俗易懂，朴实无华；困难是因为它含蓄、细腻，隐含意思甚多，充满了对生活实践、感情思想和作者心灵等多层面、多角度的思考。诗评应当尽力抓住诗的神韵，抓住了诗的神韵也就等于抓住了诗的精神面貌的精髓，抓住了诗的神韵也就等于抓住了对其进行欣赏、分析、品评的密码、关键和钥匙。正如古人所说，读诗不能停留在容易看出的表面上，而要深入到骨髓中去，抓住其深沉的内涵，也就是抓住其灵魂，抓住其最为精髓的东西。

然而，接近诗歌的方法是多种多样的。一首诗的赏析过程就是直接接触作品的过程，是接触和感知生活的过程，也是一个阅读作品、了解其内容和艺术手法，进而领会其意境、欣赏其美妙之处的过程，诗歌之美也就是生活之美。这一过程在很大程度上取决于赏析者的主观因素和具体能力。赏析者要同时运用许多知识，如生活知识、文化知识、文学知识、政治知识等；运用多种能力，如审美感受能力、评价能力等；运用自己的分析能力和全部生活经验。所以，在分析文学作品时，不应局限于某种具体的方法。可以说，有多少作品，就有多少种分析和鉴赏方法。由于本书是首次对《狱中日记》全部133首诗进行分析、理解、探索、鉴赏，所以非常希望广大读者提出批评意见，帮助我们在再版时进一步进行整理、修改和补充完善。

[越]黎春德

目
录

序一	1
序二	5
前言	1
1. 卷头	1
2. 开卷	4
3. 在足荣街被扣留	7
4. 入靖西县狱	9
5. 世路难	12
6. 早	16
7. 午	19
8. 问话	21
9. 午后	24
10. 晚	26
11. 囚粮	28
12. 难友吹笛	29
13. 脚闸	32
14. 学弈棋	34
15. 望月	38
16. 分水	40
17. 中秋	42
18. 赌	44
19. 赌犯	46
20. 难友莫某	47
21. 难友原主任 L	49
22. 双十日解往天保	50
23. 走路	52
24. 暮	54
25. 夜宿龙泉	57
26. 田东	59
27. 初到天保狱	61
28. 难友之妻探监	62

目 录

29. 各报：欢迎威基大会	65
30. 自勉	67
31. 野景	69
32. 粥摊	71
33. 果德狱	73
34. 隆安刘所长	74
35. 早解	76
36. 同正（十一月二日）	79
37. 难友的纸被	80
38. 夜冷	82
39. 绑	85
40. 落了一只牙	86
41. 隆安一同正	88
42. 街上	90
43. 路上	92
44. 征兵家眷	93
45. 解嘲	95
46. 往南宁	97
47. 警兵担猪同行	99
48. 跌落	101
49. 半路搭船赴邕	103
50. 南宁狱	105
51. 纳闷	106
52. 听鸡鸣	108
53. 一个赌犯“硬”了	110
54. 又一个	112
55. 禁烟（纸烟）	114
56. 夜半闻哭夫	115
57. 黄昏	117
58. 工金	119
59. 睡不着	120
60. 忆友	122
61. 替难友们写报告	124

62. 癍疮	126
63. 闻春米声	128
64. 双十一	130
65. 警报（十一月十二日）	133
66. 折字	134
67. “旅馆”	136
68. 早晴	137
69. 越南骚动（《邕报》赤 道讯，十一月十四日）	138
70. 英访华团	140
71. 解往武鸣（十一月十八 日）	142
72. 苞乡狗肉	143
73. 筑路夫	145
74. 狱丁窃我之士的	147
75. 公里碑	149
76. 宾阳狱中孩	151
77. 寄尼鲁	153
78. 灯光费	156
79. 狱中生活	157
80. 郭先生	159
81. 莫班长	160
82. 迁江狱	162
83. 搭火车往来宾	164
84. 他想逃	166
85. 来宾	167
86. 到柳州	169
87. 久不递解	170
88. 夜半	172
89. 柳州狱	174
90. 到长官部	174
91. 四个月了	175
92. 病重	180